

Záznam z jednání komise EurEau pro odpadní vody EU2 konané ve dnech 30.–31. 1. 2024 online

Ve dnech 30. 1. a 31. 1. 2024 se konalo online jednání komise EurEau pro odpadní vody EU2. Po zahájení byl schválen zápis z minulého jednání v Lucembursku a upozorněno na úkoly a termíny plnění. Členové byli seznámeni s pracovním plánem schváleným valnou hromadou, jehož hlavním bodem bude především revize směrnice o čištění městských odpadních vod, 29. 1. 2024 proběhl trialog, finální text je očekáván koncem února 2024.

Kromě této revidované směrnice bude v následujících letech revidována řada dalších evropských směrnic a nařízení. Mezi ty nejdůležitější patří směrnice o průmyslových emisích (IED), směrnice o standardech environmentální kvality (EQSD), nařízení REACH, farmaceutická legislativa a směrnice o čistírenských kalech. Z nich jsou IED a EQSD téměř hotové, zatímco ostatní právní předpisy jsou v mnohem dřívější fázi revize. Hlavním úkolem souvisejícím s revizí směrnice o čistírenských kalech bude zajistit ekologicky udržitelné opětovné použití upravených kalů v zemědělství. Ostatní uvedené právní předpisy se týkají chemikálií a jejich hlavním úkolem bude zajistit náležitou kontrolu u zdroje, omezení chemikálií, které jsou škodlivé ve vodním prostředí, a to, aby právní předpisy neohrožovaly cíle odvětví, jako je opětovné použití kalů v oběhovém hospodářství atd.

Kromě výše uvedené evropské legislativy budou v nadcházejících desetiletích představovat hlavní výzvy témata cirkulární ekonomiky, energetiky, klimatické neutrality, klimatické adaptace, stárnoucí infrastruktury a digitální transformace.

Následně byli členové informováni o vývoji revize směrnice o normách environmentální kvality. Evropský parlament přijal své stanovisko k této revizi v září 2023. Stanovisko zahrnuje většinu bodů, které členové EurEau prosazovali. Upřednostněna je kontrola u zdroje, rozšířená odpovědnost výrobce, perzistentní, mobilní a toxické a vysoce perzistentní a vysoce mobilní látky jsou klasifikovány jako prioritní nebezpečné látky. Normy environmentální kvality (dále jen NEK) pro podzemní vody mají být 10 x nižší než pro povrchové vody. Španělské předsednictví v Radě EU rozeslalo v prosinci 2023 návrh kompromisu členským státům. Členské státy mohly své připomínky předložit do 15. ledna 2024. EurEau své připomínky k návrhu zaslalo v prosinci 2023. Návrh textu nezahrnuje klíčové body navrhované EP (rozšířená odpovědnost výrobce, PMT, kontrola u zdroje). Současný kompromisní návrh Rady výrazně zvyšuje prahovou hodnotu NEK pro PFAS v podzemních vodách, a to ze 4,4 ng/l v návrhu Komise na 100 ng/l, což je maximální povolená koncentrace v pitné vodě podle směrnice o pitných vodách. EurEau nesouhlasí, jelikož snížení koncentrací znečišťujících látek, jakmile jsou přítomny v útvech podzemních vod, vyžaduje podstatně více času a úsilí než stejné snížení v útvech povrchových vod. Stanovovat dnes tak vysokou hodnotu s očekáváním, že se za pár let sníží, nemá smysl. Rada by se měla vrátit k návrhu Komise. Stávající text Rady navíc ponechává NEK pro povrchovou vodu pro PFAS beze změny na 4,4 ng/l. Přestože ponechání NEK pro povrchovou vodu EurEau podporuje, jako absurdní považuje povolení téměř 25krát více PFAS v podzemních vodách než ve vodách povrchových. Současný návrh Rady prodlužuje lhůty pro dosažení dobrého chemického stavu týkajícího se nově zařazených látek v přílohách směrnic pro podzemní vody

a o normách environmentální kvality do roku 2039 (původně 2033). EurEau s tímto návrhem nesouhlasí, jelikož nemotivuje k okamžitým opatřením potřebným ke zlepšení kvality vody v celé EU. NEK pro povrchové vody pro celkové pesticidy byl vymazán. Článek 16 v rámcové vodní směrnici (program opatření) byl obnoven, NEK pro povrchové vody pro BPA se zvýšil z $3,4 \times 10^{-5}$ na $1,7 \times 10^{-4}$ $\mu\text{g/l}$. Nepředpokládá se přijetí textu za prezidenství Belgie. Co se týká seznamu sledovaných látek v povrchových vodách, prováděcí předpis je očekáván ve 3. čtvrtletí 2024.

Další část byla věnována léčivům v životním prostředí, respektive aktualitám v oblasti nové farmaceutické legislativy. Komise dne 26. dubna 2023 přijala návrh nové směrnice a nového nařízení, které revidují a nahrazují stávající obecné farmaceutické právní předpisy. Tyto předpisy budou regulovat, jak budou léky povolovány k prodeji, jak mohou být inzerovány a prodávány. Zavedení environmentálních kritérií pro zamítnutí registrace je zásadním průlomem, stejně jako zákaz prodeje na pultech pro PMT, vPvM, PBT a vPvB. EurEau vítá environmentální kritéria, návrh již představuje významný krok k tomu, aby byl farmaceutický průmysl konečně uveden do souladu s cíli Zelené dohody o nulovém znečištění. Požaduje ale větší kontrolu u zdroje a lepší přístup k údajům. Návrh směrnice o léčivech a nařízení o léčivech, které představila Evropská komise, nabízí smysluplnější roli hodnocení environmentálních rizik (ERA) v procesu povolování léčivých přípravků v EU, zejména tím, že vyžaduje, aby se rizika pro životní prostředí identifikovaná ERA dostatečně řešila. Kromě toho, pokud se očekávají rizika, bude nutné provést ERA pro látky povolené před rokem 2005. Návrhy bohužel neudělují provozovatelům pitné vody a odpadních vod plný přístup k ERA, ačkoli tyto informace potřebují k provádění svých vlastních hodnocení rizik. Kromě toho, aby bylo možné získat úplný obraz o možných dopadech na lidské zdraví a životní prostředí, mělo by být nedílnou součástí ERA hodnocení rizik, která představují léčiva pro pitnou vodu a procesy čištění odpadních vod. EurEau také podporuje zákaz volně prodejného prodeje produktů obsahujících látky z nejškodlivějších kategorií (PBT, vPvB, PMT, vPvM), ačkoli toto zásadní opatření kontroly u zdroje by se mělo vztahovat na další látky, aby byla zajištěna soudržnost s revidovanou směrnicí o normách environmentální kvality (EQSD). EurEau bude prosazovat konkrétnější ochranu pitné vody a čištění odpadních vod a úplné zpřístupnění hodnocení environmentálních rizik provozovatelům pitné a odpadní vody.

Dále byli členové seznámeni s výstupy z dialogu ke směrnici o průmyslových emisích. Komise navrhla revizi stávající směrnice (2010/75/EU) v dubnu 2022. Parlament a Rada dosáhly v prosinci 2023 dohody o kompromisním znění. Očekává se, že tento text bude konečnou verzí. Tento text nyní vyžaduje formální ratifikaci v Parlamentu a Radě, která by měla proběhnout do konce 1. čtvrtletí 2024. Z pohledu EurEau bylo dosaženo většiny klíčových cílů. Revidovaná směrnice nyní zavádí pro průmyslová odvětví povinnost koordinovat povolení k vypouštění odpadních vod do kanalizace před jeho získáním s provozovatelem čistíren odpadních vod a posiluje kritéria pro ochranu ČOV před průmyslovými odpadními vodami (článek 15.1, s. 65). Průmyslová odvětví jsou rovněž povinna informovat provozovatele pitné vody a čistíren odpadních vod o jakékoli události nebo porušení předpisů, které by je mohly ovlivnit (článek 7 a čl. 8 odst. 6, s. 51–53). Podle nové směrnice budou průmyslová povolení zahrnovat závazné cíle pro efektivní

využívání vody (článek 15.3a, str. 69). Jedním negativním výsledkem bylo, že spoluzákonodárci odmítli zahrnout velké farmy na chov skotu do oblasti působnosti směrnice, na rozdíl od původního návrhu Komise, který EurEau podpořilo.

Co se týká revidovaného nařízení o amalgámu 2017/852, EK navrhuje zákaz používání zubního amalgámu od 1. ledna 2025 a zavádí zákaz výroby, dovozu a vývozu některých světelných zdrojů obsahujících rtuť, což je ve shodě s požadavky EurEau. Členské státy budou muset nahradit zubní amalgám bezrtuťovými materiály. Rovněž budou muset ukončit výrobu a vývoz světelných zdrojů obsahujících rtuť a nahradit je bezrtuťovými alternativami, jako jsou LED, které jsou rovněž energeticky účinnější. Pro členské státy, v nichž by jinak byly osoby s nízkými příjmy socioekonomicky nepřiměřeně postiženy datem vyřazení 1. ledna 2025, byla zavedena osmnáctiměsíční výjimka. Tyto členské státy budou muset zdůvodnit, proč výjimku využívají, a oznámit Komisi opatření, která budou k dosažení postupného ukončení do 30. 6. 2026 zavedena. O výjimku požádalo Česko, Slovinsko a Bulharsko. Tato předběžná dohoda byla předložena zástupcům členských států v Radě a výboru Parlamentu pro životní prostředí k potvrzení.

Další část byla věnována aktivitám pracovní skupiny PFAS. Členské státy by měly údaje o PFAS sdílet se sekretariátem (PFAS v odpadní vodě, kalech, jejich osud při monospalování, pyrolýze). Zákaz PFAS považuje EurEau za nejlepší opatření. V únoru 2023 Evropská agentura pro chemické látky (ECHA) zveřejnila „návrh na celkové omezení PFAS“ („uPFAS“), čímž připravila cestu pro široký zákaz PFAS podle chemického nařízení EU, REACH. Za účelem podpory uPFAS byli členové vyzváni, aby kontaktovali ministerstva a eurokomisaře. Členové byli informováni o výstupu z první veřejné konzultace, která trvala 6 měsíců (zahájena 22. 3. 2023, uzavřena 25. 9. 2023). ECHA obdržela celkem 5 600 připomínek od více než 4 400 organizací, společností a jednotlivců. Výbory pro hodnocení rizik (RAC) a socioekonomickou analýzu (SEAC) navrhované omezení vyhodnocují. O omezení rozhodne Evropská komise společně s členskými státy EU. EurEau připravuje ve věci podpory uPFAS otevřený dopis předsedkyni Komise von der Leyenové.

Co se týká mikroplastů, v roce 2023 přijala Evropská komise omezení REACH na mikroplasty záměrně přidávané do výrobků a návrh nařízení o předcházení únikům plastových pelet do životního prostředí. Tato opatření přímo přispějí k dosažení cíle snížení emisí mikroplastů o 30 % stanoveného v akčním plánu pro nulové znečištění. Kromě toho Komise předložila brožuru, která poskytuje přehled politik a iniciativ Evropské unie pro boj proti znečištění mikroplasty, podporu výzkumu a inovací a zajištění integrovaného sledování mikroplastů. Komise připravuje první návrh na metody monitoringu v pitné vodě, návrh je očekáván v 1. čtvrtletí 2024. Byla zahájena práce na rozvoji harmonizovaných metod monitoringu mikroplastů v povrchové a podzemní vodě.

Velká část byla zaměřena na revizi směrnice o čistírenských kalech. Dle posledních informací nebude revize na programu Komise pro rok 2024. V květnu 2023 byla publikována „Hodnotící zpráva“, EurEau dokument analyzuje. Veřejné konzultace jsou očekávány ve 4. čtvrtletí 2025, případně 1. čtvrtletí 2026.

Workshopy budou pravděpodobně probíhat od 4. čtvrtletí 2025 do 2. čtvrtletí 2026. Návrh Komise je

očekáván ve 2. čtvrtletí 2027. EurEau se bude v roce 2024 na proces revize připravovat (sestavení pracovní skupiny, analýza reportu, příprava podkladů). Během jednání byly předneseny první výsledky probíhající analýzy. Současná směrnice zahrnuje pouze použití kalu na zemědělskou půdu, v rámci revize by mohlo být zahrnuto také využití na ostatní nezemědělskou půdu, rekultivace, sanace, terénní úpravy. Hodnotící zpráva dochází k závěru, že soubor regulovaných znečišťujících látek vyžaduje přezkoumání. Hodnotící zpráva zmiňuje léčiva, PFAS, AMR a mikroplasty, uvádí, že revidovaná směrnice může změnit z důvodu kvartérního čištění složení kalu. Uvádí také omezené informace o dlouhodobém efektu použití kalu na zemědělskou půdu.

Diskutováno bylo o článku 20 revidované směrnice o čištění odpadních vod, který navrhuje delegovaný akt ke stanovení minimální procenta znovuvyužití a recyklace fosforu z odpadních vod a kalů. K tomuto tématu proběhne 13. 3. 2024 seminář Evropské platformy pro udržitelný fosfor (ESPP) „Politické nástroje na podporu trhu s recyklovanými nutrienty“, na kterém bude EurEau prezentovat svůj příspěvek. Dne 14. 3. 2024 pak proběhne seminář, jehož cílem je návrh, který bude předložen komisi. Návrh by měl upřesnit přijatelný podíl recyklace, definici podílu (% z přítoku do ČOV, % v kalu atd.), podíl by měl být různý pro jednotlivé velikostní kategorie ČOV, případně pro různé konfigurace ČOV. Dále bylo diskutováno, zda by mělo být použití kalu v zemědělství považováno za recyklaci, za jakých podmínek, zda by měl být požadavek na recyklaci vždy vztažen k regionálním podmínkám, velikosti ČOV a zda by měla být specifikována kvalita produktu. EurEau připraví k článku 20 stanovisko.

Členové byli informováni o návrhu delegovaného aktu, ke kterému bylo možno předložit připomínky do 8. 2. 2024. Účelem je vytvořit technické specifikace pro klíčové prvky řízení rizik, jak je stanoveno v příloze II nařízení 2020/741 o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody. Informováni byli také o semináři o znečišťujících látkách vzbuzujících obavy ve vztahu k opětovnému použití vyčištěné odpadní vody organizovaném Společným výzkumným střediskem dne 26. 1. 2024. V této věci bude zaslán dotazník ke sběru informací o implementaci nařízení o znovuvyužití vyčištěné odpadní vody v členských státech.

Dále byli členové vyzváni ke kontaktování vodních ředitelů za účelem prodiskutování relevantních témat týkajících se rámcové směrnice pro vodní politiku. Předmětem zájmu je zejména postup prací při zpracování 4. plánů povodí, zda budou některé cíle směrnice posunuty na období po roce 2027, budou-li vodní ředitelé organizovat národní jednání po publikování 7. implementačního reportu, jak se s nově navrhovanými prioritními látkami změní chemický stav povrchových a podzemních vod a jaký druh kontrol u zdroje je za účelem minimalizace vypouštění nových prioritních látek plánován.

Zmíněny byly také odlehčovací komory, především z důvodu širokého rozsahu regulací v jednotlivých členských státech. Vzhledem k novým požadavkům vyplývajícím z revidované směrnice považuje EurEau za důležité tyto informace sdílet. V současné době je připravován seminář včetně dotazníku.

Druhý den se konal seminář zaměřený na implementaci „rozšířené odpovědnosti výrobce“ (EPR) a minimální povinnosti týkající se organizací odpovědnosti výrobců (PRO). Cílem bylo především zahájit diskuse mezi členy EurEau, identifikovat hlavní body bránící implementaci a podpořit práci Komise.

V úvodu semináře přednesli zástupci Španělska, Německa a Nizozemska své zkušenosti a první kroky ve vztahu k implementaci. Následně byli členové dotazováni, zda již byla v jejich zemi zahájena diskuse o implementaci EPR a PRO, kdo tyto diskuse vede, a které zúčastněné strany jsou do těchto diskusí zapojeny. Z odpovědí vyplynulo, že diskuse byla zahájena pouze ve Švédsku, Španělsku, Německu a Francii. Dále bylo diskutováno o možnostech, co by mohlo pomoci k úspěšnému zavedení EPR a PRO. Členové zdůraznili zejména potřebu spolupráce mezi zúčastněnými stranami a mezi farmaceutickým a vodárenským sektorem, dále přístup k informacím a datům, a také informace o nákladech na kvartérní čištění. Dále zmiňovali potřebu určitých základních pravidel na úrovni Evropské unie, transparentnosti na obou stranách, výrobce i provozovatele včetně potřeby mít nezávislého auditora. Upozorněno bylo také na nutnost transparentnosti investic a struktury financování EPR. Jasně dáno by také mělo být, co bude v nákladech zahrnuto – investice, opravy, provozní náklady atd. Dále se diskutovalo o tom, co by mohlo bránit/ohrozit provádění EPR a PRO. Členové zmiňovali především nedostatek jasných termínů pro EPR a PRO a přesnost měření jednotlivých látek. Dále upozorňovali na nutnost flexibility systému (přidání či odstranění látek).

Závěr druhého dne byl věnován revidované směrnici o čištění odpadních vod. 29. 1. 2024 se konalo zasedání politického dialogu. Rada a vyjednavací Evropského parlamentu dosáhli předběžné politické dohody – bližší informace níže. Dohoda je prozatímní a čeká se na formální přijetí oběma orgány.

- Rozsah směrnice – pro aglomerace 1 000 EO a více (dříve 2 000 EO), nutno dobudovat kanalizaci v aglomeracích nad 1 000 EO nejpozději do 2035
- Integrované plány pro aglomerace 100 000 EO do roku 2033 a aglomerace 10 000–100 000 EO do 2039, aktualizace co 6 let
- Sekundární čištění – dobudovat u aglomerací 1 000 EO a více do 2035
- Terciární čištění – ČOV nad 150 000 EO do 2039, a ČOV nad 10 000 EO v citlivých oblastech do 2045

Prahová hodnota pro terciární: 10 000 a 150 000 EO

terciární čištění: 8 mg N/l (80 %) a 0,5 mg P/l (90 %) pro > 150 000 EO

terciární čištění: 10 mg N/l (80 %) a 0,7 mg P/l (87,5 %) pro aglomerace mezi 10 000 a 150 000 EO, poslední termín 2039

- Kvartérní čištění – do 2045 ČOV nad 150 000 EO, a ČOV nad 10 000 EO v citlivých oblastech do 2045
- Rozšířená odpovědnost výrobce (EPR) – výrobci léčivých přípravků a kosmetických přípravků, které vedou ke znečištění městských odpadních vod mikropolutanty, budou přispívat nejméně 80 % nákladů na kvartérní čištění, a to prostřednictvím systému

rozšířené odpovědnosti výrobce, dohoda o zvláštním EPR pro PFAS prostřednictvím doložky o přezkumu a také monitorování PFAS v povodích;

- Energetická neutralita – do roku 2045 budou muset městské čistírny odpadních vod vyrábět energii z obnovitelných zdrojů, a to na základě pravidelných energetických auditů s postupnými průběžnými cíli pro roky 2030, 2035 a 2040. Tuto energii lze vyrábět na místě nebo mimo něj a až 35 % nefosilní energie lze zakoupit z externích zdrojů.
- Opětovné použití vody – povinnost členských států podporovat opětovné použití vyčištěných městských odpadních vod z městských čistíren odpadních vod tam, kde je to vhodné, zejména v oblastech s problémy s vodou a pro všechny účely, pokud to nemá nepříznivý dopad na životní prostředí.
- Upřednostňování zelených a modrých infrastrukturních řešení v městských oblastech s cílem omezit odlehčování dešťové vody; orientační cíl odlehčování dešťové vody nepřesahující 2 % (původní postoj EP: 1 % a Rada: 3 %).

Níže jsou uvedeny odkazy na tiskové zprávy Komise, Parlamentu a Rady s některými informacemi o dohodě:

Parlament:

<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240129IPR17203/deal-on-more-efficient-treatment-and-reuse-of-urban-wastewater> [europarl.europa.eu]

Komise:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_504 [ec.europa.eu]

Rada:

https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/01/29/urban-wastewater-council-and-parliament-reach-a-deal-on-new-rules-for-more-efficient-treatment-and-monitoring/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Urban+wastewater%3a+Council+and+Parliament+reach+a+deal+on+new+rules+for+more+efficient+treatment+and+monitoring [consilium.europa.eu]

Ing. Marcela Zrubková, Ph.D., Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava a.s.

marcela.zrubkova@smvak.cz

Zástupce SOVAK ČR v EurEau